

СТАНИСЛАВ ЛЕМ ЛОВ

Част 0 от „Пиркс“

Превод от полски: Огнян Сапарев, 1988

chitanka.info

Излезе от Управлението зъл като дявол. Тъкмо на него ли трябваше да се случи! Арматорът не достави товара — просто не го достави — и толкоз. В Управлението не знаеха нищо. Разбира се, имат телеграма: „Закъснение 72 часа — глоба по договора внасям на вашето konto — Инстрънд“. Ни дума повече. В кантората на търговския съветник също не постигна нищо. На космодрума ставаше тясно и Управлението не се задоволяваше с договорната глоба. Глобата си е глоба, но ще бъде по-добре, ако навигаторът стартира и излезе на постоянна орбита. Моторите могат да се спрат, никакъв разход на гориво, ще изчака тези три дни и ще се върне. Какво му пречи? Да се въртиш три дни около Луната само защото арматорът те е подвел! Пиркс просто не знаеше как да отговори, но си спомни за съвместния договор. Когато замина съобразно нормите за престой в Космоса, установени от профсъюза, онези започнаха да се дърпат. Наистина сега не е Година на Спокойното слънце. Лъчевите дози не са безопасни. Затова трябва да маневрираш, да се криеш от Слънцето зад Луната, да разиграваш тази сляпа баба за сметка на тягата: а кой ще плати после? — знайно е, че не арматорът, може би Управлението? Давате ли си сметка колко струват десет минути пълен ход при реактор със седемдесет милиона киловата?! Накрая получи разрешение за престой, но само за седемдесет и два часа плюс четири за пренатоварване на тази идиотска дребна стока — и ни минута повече! Можеше да се помисли, че му правят благодеяние. Сякаш вината беше негова. А долетя с точност до минутата, макар да не идваше направо от Марс, а пък арматорът...

От всичко това почти забрави къде се намира и така натисна дръжката на вратата, като излизаше, че подскочи до тавана. Почувствува се глупаво, огледа се, но нямаше никого. Изобщо цялата Луна изглеждаше пуста. Наистина бяха започнали големи строежи неколкостотин километра на север, между Ксипатия и Торичели. Инженерите и техниците, от които преди месец тук не можеше да се разминеш, бяха заминали на строежа. Грандиозният проект на ООН, Луна-2, притегляше все повече хора от Земята. Поне този път няма да има затруднения с хотела, помисли си, пътувайки с ескалатора към последния етаж на подземния град. Лампите светеха със студена дневна светлина. Всяка втора беше угасена. Икономии! Бутна стъклената врата и влезе в неголям хол. Имаше стаи, как иначе! Кой

колкото иска. Остави в портиерната малкия си куфар, фактически несесер, и се подвоуми: дали Тиндал ще внимава как механиците шлайфат централната дюза? Че още на Марс се държеше като средновековна бомбарда! Всъщност би трябвало сам да догледа, собственото око, както се знае... Но не му се искаше да се връща с асансьорите дванайсет етажа нагоре, още повече че сега всички навярно си бяха отишли. Сигурно стоят в търговския дом на летището и слушат последните записи. Вървеше всъщност, без да знае къде; хотелският ресторант беше празен, като че ли не работеше — но зад бюфета все пак седеше рижа девойка и четеше книга. Или беше заспала над нея? Защото цигарата ѝ беше станала на дълго стълбче пепел върху мраморната плоча... Пиркс седна, нагласи часовника на тукашно време и изведнъж стана късно: десет часът вечерта. А на борда едва преди няколко минути беше обед. Този вечен кръговрат с внезапни скокове на времето беше все така мъчителен както в началото, когато още се учеше да лети. Ядеше обед, превърнат във вечеря, прокарвайки го с минерална вода, комай по-топла от супата. Келнерът, печален и сънен като истински лунатик, обърка сметката в своя вреда, което вече беше тревожен симптом. Пиркс го посъветва да прекара отпуската си на Земята, излезе тихо, за да не събуди спящата бюфетчица, взе от портиера ключа и тръгна към стаята си. Не погледна веднага тенекийката и се сепна, когато видя номера: 173. В същата стая беше спал някога, когато за пръв път летеше към „Онази страна“. Но когато отвори вратата, разбра, че това е или друга стая, или основно са я преустроили. Не, сигурно е сбъркал, тази е по-голяма; завъртя всички ключове, тъмнината му беше омръзнала, погледна в шкафа, дръпна чекмеджето на малкото бюро, но не разопакова дори куфарчето си, метна само пижамата върху леглото, а четката и тубата с паста сложи на умивалника. Изми ръце — водата както винаги беше ужасно студена, чудно как не замръзваше. Отвъртя кранчето на топлата — едва прокапа. Пристъпи към телефона, за да повика рецепцията, но и това му се отщя. Друг въпрос, че положението е скандално — Луната беше вече благоустроена, а не могат да уредят постоянна топла вода в хотелската стая! Включи радиото. Тъкмо вървеше, вечерната програма — лунни новини. Почти не слушаше, разсъждавайки дали да изпрати телеграма до арматора. Естествено — за негова сметка. Само че нищо няма да стане. Това не са романтичните времена на космонавтиката!

Отдавна бяха отминали, сега човек е просто каруцар, зависим от онези, които му слагат товара в колата. Чакай — какво има?... Наведе се над леглото и завъртя копчето на апарата.

„... вероятно остатък от рояка на Леонидите“ — мекият баритон на говорителя изпълни стаята. — „Само една жилищна сграда е повредена от пряко попадение и е загубила херметичност. По щастливо стечение на обстоятелствата хората са били на работа. Останалите метеорити не са нанесли повече вреди с изключение на един, който е пробил предпазния щит над складовете/ Както съобщава нашият кореспондент, шест универсални автомата, предназначени за работа на строежа, са напълно унищожени! Повредена е също линията за високо напрежение и са прекъснати телефонните връзки, които обаче в течение на три часа са били възстановени: Сега ще повторим най-важните новини. Днес сутринта беше открит панафриканският конгрес...“

Изключи радиото и седна. Метеорити? Някакъв рояк? Е, да, време е за Леонидите, но нали прогнозистите — метеоролозите — винаги ще забъркат нещо, също както синоптиците на Земята!... Строежът е навярно онзи на север. Все пак атмосферата си е атмосфера: липсата ѝ тук веднага се усеща. Шест автомата... браво. Добре, че поне хората са оцелели. Все пак глупава история — пробил щита! Да, този проектант, той пък...

Беше уморен. Времето се беше съвсем объркало. Между Марс и Земята се наложи да глътнат вторника. След понеделник веднага дойде сряда; в резултат липсваше също и една нощ. Впрочем трябва да се наспя, и то в аванс — помисли си, стана и несъзнателно тръгна към малката баня, но от спомена за ледената вода чак се потърси, завъртя се на пети и след минута беше вече в леглото. За корабната койка не се миеше. Ръката му сама потърси коланите за закрепване на завивката, усмихна се леко, когато не ги намери, нали беше в хотел, не го заплашваше внезапна загуба на гравитация... Това беше последната му мисъл. Когато отвори очи, нямаше понятие къде се намира. Цареше пълна тъмнина. Тиндал! — искаше да извика и внезапно, без да знае защо, си спомни как онзи веднъж изскочи изплашен от каютата само по пижамени гащи и отчаяно питаше дежурния: „Ей ти! Моля ти се! Каж ми как се казвам?!“ Нещастникът се беше отрязал, защото — измисляйки си някакви стомашни причини, изпи цяла бутилка ром. Но

по този околен път мисълта на Пиркс веднага се върна към действителността. Стана, запали лампата, отиде под душа, спомни си за водата, затова пусна внимателно най-напред слаба струя — беше хладна, въздъхна, мечтаеше за горещ душ, но след малко в струите, биещи по лицето и гърдите, започна даже да си тананика.

Тъкмо слагаше чиста риза, когато високоговорителят — нямаше представа, че в стаята въобще има такова нещо — басово се обади: „Внимание! Внимание! Предаваме важно съобщение. Умоляват се всички мъже, способни да носят оръжие, да се явят веднага в управлението на космодрума, стая 318, при командор-инженер Аханян. Повтарям. Внимание, внимание...“ Пиркс толкова се сепна, че замря неподвижно само по чорапи и риза. Какво е това? Първоаприлска шега? Способни да носят оръжие? Може би още сънува? Но като размахваше ръце, за да навлече по-бързо ризата, се удари така в ръба на стола, че му стана горещо. Не, не е сън. Тогава? Нашествие? Марсианци завладяват Луната? Що за глупост! Все пак трябва да отиде...

А когато скачаше в панталоните, нещо му шепнеше: „Да, това трябваше да се случи, защото ти си тук. Такъв ти е късметът, привлича приключенията...“ Когато излизаше от стаята, часовникът показваше осем. Искаше да попита първия срещнат какво всъщност е станало, но коридорът беше пуст, ескалаторите също, сякаш имаше тотална мобилизация, сякаш вече всички някъде, дявол знае къде, се суетяха на първа линия... Бягаше нагоре по стълбите, макар че и така се движеха бързо, бързаше, сякаш наистина можеше да пропусне шанс за геройски подвизи. Горещо видя ясно осветена стъклена будка с вестници, притича към прозорчето да попита, но тя беше празна. Вестниците се продаваха от автомат. Купи си кутия цигари и вестник, който разгледа, без да забави крачка, но в него нямаше нищо освен описание на метеоритната катастрофа. Да не би заради нея? Ами това оръжие? Не, няма нищо. По дългия коридор стигна до Управлението. Най-после видя първите хора. Някой влизаше тъкмо в стая номер 318, друг приближаваше към нея откъм противоположния край на коридора.

Вече нищо няма да науча, закъснял съм — помисли, опъна самото и влезе. Стаята беше неголяма, с три прозореца, зад които пламтеше изкуствен лунен пейзаж с неприятния цвят на нажежен живак. В по-тясната част на трапецовидната стая стояха две бюра,

цялото останало пространство пред тях беше наблъскано със столове, явно донесени на бърза ръка, защото почти всеки беше различен. Там седяха някакви 14–15 души, главно мъже на средна възраст и няколко младежи с нашивки на кадети от космическия флот. Отстрани стоеше някакъв старши командор — останалите места бяха празни. Пиркс седна до един от кадетите, който веднага му разказа как вчера в шест долетели за провеждане на практика на „тази страна“, но на тяхно разположение бил само малък апарат, така наречената бълха, така че взел едва трима, останалите трябвало да чакат своя ред, пък тук изведнъж такава история. Дали не знаете, навигаторе...? Но и самият навигатор нищо не знаеше. По физиономиите на седналите можеше да се ориентира, че и те са изненадани от необикновеното съобщение — комай всички бяха дошли от хотела. Сетил се, че трябва да се представи, кадетът изпълни няколко гимнастически упражнения, като едва не преобърна стола. Пиркс го хвана за облегалката, в същия момент вратата се отвори и влезе невисок чернокос мъж с леко посивели слепоочия; имаше обръснати, но синкави от гъстата брада бузи, рошави вежди и малки проницателни очи; без да каже нещо, той мина между столовете зад бюрото;, спусна от ролката под тавана картата на „тази страна“ в мащаб 1:1 000000 и като потърка с опакото на ръката големия си месест нос, каза без никакво встъпление:

— Аз съм Аханян, временно назначен от ръководството на обединените Луна-1 и Луна-2 във връзка с обезвреждането със Сетаври.

Сред седящите настъпи леко раздвижване, но Пиркс продължаваше да не разбира нищо — дори не знаеше какво е това Сетавър.

— Тези от вас, които са слушали радио, знаят, че тук — той посочи с линейка околността на Ксипатия и Алфраганус — вчера падна метеоритен дъжд. Да оставим резултатите от падането на другите, но един, вероятно най-големият, разби предпазния щит на складове Б7 и Р7, при което в последния се намираще пратка Сетаври, получени едва преди четири дни от Земята. В съобщението беше казано, че всички са унищожени. Тъкмо това, извинявайте, не е истина.

Кадетът, седящ до Пиркс, слушаше със зачервени уши, дори устата му беше отворена, сякаш се боеше да не изпусне някоя дума;

Аханян продължаваше:

— Пет робота са смачкани от срутения свод, но шестият е оцелял. По-точно е получил увреждане. Смятаме така, защото се е измъкнал изпод развалините на склада и от този момент е започнал да се държи като... като...

Аханян не намери подходяща дума и затова продължи, без да довърши:

— Складовете се намират до отклонението на теснолинейката, на пет мили от временното летище. Веднага след катастрофата е започнала спасителна акция и най-напред е проверено състоянието на личния състав, за да се установи дали някой не е погребан под разрушените сгради. Акцията е продължила около час, но тъй като междуременно се оказало; че от сътресението са загубили херметичност сградите на централното управление на строителството, продължила до полунощ. Около един часа се изяснило, че аварията на мрежата, хранваща целия район на строежа, както и прекъсването на телеграфната връзка, не са предизвикани от метеорити, а кабелите са били пресечени... с лазерен лъч.

Пиркс примигна. Имаше неотразимото усещане, че участва в някакво представление, в маскарад — защото такива неща не могат да се случват. Лазер! Хайде де! Може би го е донесъл марсиански шпионин. Но командор-инженерът не приличаше на човек, който измъква сутрин гостите на хотела, за да си прави глупави шеги.

— На първо място бе поправена телеграфната линия — говореше Аханян, — а в същото време малкият транспортър на аварийната бригада, който стигнал до мястото, където кабелите са прекъснати, загубил връзка с ръководството на Луна; трето, сутринта се оказало, че този транспортър е бил атакуван с лазер и в резултат на няколко попадения се е запалил. Водачът и неговият помощник са загинали, а двама от бригадата, които за щастие са били в скафандри, понеже са се готвели да излизат за поправка на линията, успели да изскочат и се скрили в пустинята, тоест на Маре Транквилитатис — горе-долу тук... — Аханян показа с линейката точка в Морето на Спокойствието, отдалечена на някакви 400 км от неголемия кратер Араго. — Никой от тях, доколкото зная, не е видял нападателя. Просто в един момент усетили много силен термичен удар и транспортърът се запалил. Изскочили, преди да избухнат резервоарите със сгъстен газ, спасила ги

е липсата на атмосфера, понеже е експлодирала само частта от горивото, която е могла да се съедини с кислород вътре в транспортъора. Единият от двамата е загинал при неизяснени досега обстоятелства, а другият е успял да се върне до района на строежа, изминавайки около 140 км, но тъй като е бягал в скафандър, изразходвал целия си запас от въздух и получил аноксия — все пак за щастие са го забелязали и сега се намира в болницата. Нашата информация за случилото се е основана само на неговото донесение, така че изисква допълнителна проверка.

Цареше мъртва тишина. На Пиркс взе да му се изяснява накъде върви работата, но все още не вярваше, още не искаше да вярва...

— Сигурно се досещате — продължаваше с равен глас тъмнокосият мъж, чийто черен като въглен профил бе изрязан на фона на живачно нажежения лунен пейзаж, — че този, който е пресякъл телеграфните кабели и линията за високо напрежение, а после е атакувал транспортъора, е бил оцелелият Сетавър. Това е още малко познат модел, защото едва миналия месец е въведен в серийно производство. С мен трябваше да дойде инженер Кларнер, един от проектантите на Сетавъра, за да ви обясни по-точно както възможностите, на този модел, така и средствата, които ще се наложи да употребим сега за неговото обезвреждане или унищожаване... — Кадетът, който седеше до Пиркс, тихо изхълца. Това беше стон на най-висок възторг, който дори не се опитваше да се преструва на ужас. Младежът не забеляза апострофацията поглед на навигатора. Впрочем никой не забеляза и не чу нищо освен гласа на командор-инженера.

— Не съм интелектроник и затова не мога да ви кажа много за Сетавъра. Но сред присъстващите би трябвало да се намира доктор Мак Корк. Тук ли е?

Стана слаб, строен мъж с очила:

— Да. Не съм участвувал в проектирането на Сетавъра, познавам само нашия английски модел, който е подобен на американския, но не е идентичен. Все пак разликите не са значителни, така че мога да бъда полезен...

— Чудесно. Докторе, моля, елате при мен. Ще представя само актуалното положение: този Сетавър се намира някъде тук — Аханян очерта с края на линияката брега на Морето на Спокойствието. — Следователно се намира на разстояние 30–80 км от района на строежа.

Бил е предназначен — както изобщо всички Сетаври — за минна работа в много тежки условия, при висока температура и голяма опасност от срутване, затова тези модели имат масивен строеж и дебела броня... Но за това ще ви разкаже по-подробно доктор Мак Корк. Колкото до средствата, с които разполагаме, за да го обезвредим — ръководствата на всички лунни бази ни дадоха преди всичко известно количество взривни материали, динамит и оксиликвити, също така ръчни лазери за пряко поражение и минни — при това нито взривните материали, нито лазерите, разбира се, имат характер на бойни средства. За придвижване на групите по операцията за унищожение на Сетавъра ще имат транспортъри от близък и среден обсег, в това число и два с лека противометеоритна броня. Само такава броня може да издържи лазерен удар от разстояние около километър. Наистина данните се отнасят за Земята, където поглъщащото въздействие на атмосферата е значително. Тук тя липсва, затова тези транспортъри ще бъдат съвсем малко по-защитени от останалите. Ще получим значително количество скафандри, кислород и това, страхувам се, ще бъде всичко. Към обяд от съветския сектор ще долети „бълха“ с тричленен екипаж; тя евентуално може да вземе за краткотраен полет четири човека, за да ги пренесе навътре в областта, където е локализиран Сетавъра. С това засега свършвам. Сега ще ви дам един лист, на който, моля, четливо да напишете името и професията си. Междувременно може би доктор Мак Корк ще ни каже няколко думи за Сетавъра. Най-важното, струва ми се, е посочването на ахилесовата му пета...

Мак Корк вече стоеше до Аханян. Беше още по-слаб, отколкото на Пиркс се беше сторило; имаше клепнали уши, леко триъгълен череп, почти невидими вежди; коса с неопределен цвят и при все това изглеждаше странно симпатичен.

Преди да започне, свали очилата със стоманени рамки, сякаш му пречеха, и ги сложи на бюрото пред себе си.

— Бих излъгал, ако кажа, че сме предвиждали възможността за такова произшествие, каквото се е случило тук. Но освен математика кибернетикът е длъжен да има в главата си и малко интуиция. Именно затова досега не се решавахме да предадем нашия модел за серийно производство. Лабораторните тестове показаха безупречното състояние на Мефисто — така се нарича нашият модел. Сетавъра би

трябвало да се различава от него с по-добра балансировка на задържането и възбуждането. Поне така смятах въз основа на литературата, вече не съм чак толкова сигурен. Името му намирисва на митология, но е само съкращение, идва от думите Самопрограмиращ се Електронен Троичен Автомат Рацемичен, понеже в конструкцията на мозъка му се използват както дясно, така и лявоизвити псевдокристални монополимери. В момента това едва ли е най-важното. Това е автомат, снабден е лазер за минна работа, виолетов лазер, а енергия за излъчване на импулси получава от микрореактор, работещ на принципа на студена верижна реакция, благодарение на което Сетавъра, доколкото си спомням, може да развие в импулсите енергия от 45 000 киловата.

— Колко дълго? — запита някой.

— От наша гледна точка вечно — отговори веднага мършавият доктор. — Във всеки случай, в продължение на много години. Какво всъщност е станало с този Сетавър? Най-просто казано, мисля, че е бил чукнат по главата. Ударът очевидно е бил изключително силен, в края на краищата дори тук една срутена сграда може да повреди хромникелов череп. Та какво е станало? Подобни опити не сме правили никога, щяха да струват много скъпо — Мак Корк внезапно се усмихна, показвайки малки равни зъби, — но по принцип е известно, че точно локализираната повреда на малък, тоест относително прост мозък или обикновена изчислителна машина, предизвиква цялостно разпадане на функциите. Докато, колкото повече се приближаваме към човешкия мозък в подражанието на процесите, толкова повече такъв сложен мозък е в състояние да функционира въпреки частичната повреда. Животинският мозък, например котешкият, има определени центрове, дразненето на които предизвиква нападателна реакция, проявява се като избухване на агресивна ярост. Мозъкът на Сетавъра е построен иначе, но притежава известно генерално устройство, мотор на активността, която може да бъде насочвана и канализирана по различен начин. Изглежда, се е получило някакво късо съединение в този център на активността със задвижената деструктивна програма. Говоря, естествено, ужасно опростено.

— Но откъде е дошла тази деструкция? — запита същият глас, който се беше обадил.

— Нали автоматът е предназначен за минна работа — обясни доктор Мак Корк. — Задачата му е щяла да бъде пробиване на подкопи, галерии, дупчене на скали, раздробяване на особено твърди минерали; най-общо казано — унищожение на материалната компактност, очевидно не навсякъде и не на всичко, но в резултат на сътресението се е стигнало до такава генерализация. Моята хипотеза впрочем може да се окаже съвсем фалшива. Тази чисто теоретична страна ще бъде съществена за нас после, когато го разгърнем като килимче. Засега най-важното е — какви са възможностите на Сетавъра. Може да се движи със скорост около 50 км/час по същество във всеки терен. Няма никакви смазващи се точки, всички ставно-фрикционни повърхнини работят на тефлон. Има магнитно окачване, бронята му не може да се пробие с никакъв куршум от пистолет или карабина, не са правени такива опити, но мисля, че вероятно само бронебойно оръдие... Но такива нямаме, нали?

Аханян поклати отрицателно глава. Взе листа, който се беше върнал при него, и четеше, поставяйки край имената ситни знаци.

— Разбира се, избухването на подходящ заряд ще го разкъса — продължи Мак Корк спокойно, сякаш говореше за най-обикновени неща. — Но първо, зарядът трябва да бъде приближен към него, а това, боя се, няма да бъде лесно.

— Къде всъщност му е лазерът? В главата? — запитаха от аудиторията.

— Той няма глава, а само нещо като удебеление, изпъкналост между раменете. Това трябваше да повиши издръжливостта му на засипване. Сетавъра е 220 см висок, значи поражява от около два метра височина; отворът на лазера е покрит с подвижна клапа; при неподвижен торс може да поражява в ъгъл с широчина 30 градуса, по-голямо поле на поражение се получава чрез завъртане на целия торс. Лазерът има максимална сила 45 000 киловата; всеки професионалист ще се ориентира, че това е твърде голяма мощност, лесно пробива неколкосантиметрова стоманена плоча...

— В какъв обсег?

— Лазерът е виолетов, значи с много малък ъгъл на отклонение на светлинния сноп... Затова обсегът ще бъде практически ограничен от полезрението; понеже хоризонтът тук е отдалечен в равнината на два километра, такъв ще бъде и най-малкият обсег на поражяване.

Ще получим специални минни лазери с шест пъти по-голяма мощност — вметна Аханян.

— Но те са същото, което американците наричат овъркил — отвърна Мак Корк, усмихвайки се. — Защото тази засилена мощност няма да даде никакво предимство при дуел с лазера на Сетавъра...

Някой запита дали не би могло автоматът да се унищожи от борда на някой космически кораб. Мак Корк се призна за некомпетентен, а Аханян, поглеждайки списъка на присъстващите, каза:

— Тук присъствава навигаторът първи клас Пиркс... Бихте ли изяснил този въпрос?

Пиркс стана.

— Теоретически погледнато, кораб от среден тонаж, като моя „Кювие“, тоест 16 000 тона маса на покой, сигурно би могъл да унищожи такъв Сетавър, ако той попадне в струята му. Температурата на излизащите газове надхвърля 6000 градуса на разстояние 900 метра, това навярно е достатъчно...!?

Мак Корк кимна с глава.

— Но това е чиста спекулация — подхвана Пиркс. — Корабът трябва някак да се насочва, а толкова малка цел, каквато е Сетавъра, всъщност не по-голяма от човек, винаги ще успее да се отмести, доколкото не е неподвижен, защото страничната скорост на кораб, маневриращ при повърхността на планета, в нейното гравитационно поле, е много малка и не може да става дума за внезапни маневри на преследване. Остава значи само възможността да се използват малки единици, да кажем: собствената флота на Луната. Само че тягата тук е слаба и с не особено висока температура, но може би ако такова корабче се използва като бомбардировач... Обаче за точно бомбардиране са необходими специални прибори, прицели, които Луната не притежава. Не виждам такава възможност. Разбира се, би могло, даже е задължително, да се използват такива малки машини, но само за разпознаване, тоест локализиране, на този автомат.

Искаше да седне, когато внезапно му дойде нова мисъл.

— А, наистина! — каза. — Летящите раници. Те могат да послужат. Тоест могат да ги използват само хора, които умеят да си служат с тях.

— Това са онези малки индивидуални ракетки, които се закрепват на гърба? — запита Мак Корк.

— Да. С тяхна помощ може да се извършват скокове и дори да се планира неподвижно; в зависимост от модела и типа се постига от една до няколко минути полет и от 50 до 400 метра височина...

Аханян стана.

— Това може би е важно. Кой от присъстващите е изкарал курс за ползуване на тези апарати?

Вдигнаха се две ръце. После още една.

— Само трима? — каза Аханян. — Да, и вие — добави, като видя, че Пиркс, ориентирал се едва сега, вдигна ръка. — Значи четирима. Не е много... Ще потърсим и сред персонала на летището. Господа! Ясно е, че става въпрос за доброволно участие. Кой от вас ще пожелае да участва в операцията?

Получи се малка бъркотия, защото всички присъстващи започнаха да стават.

— Благодаря от името на ръководството — каза Аханян. — Това е добре... Значи имаме 17 доброволци. Ще получим подкрепата на три единици от лунната флотилия, освен това разполагаме с 10 водачи и радисти от екипажите на транспортъорите. Моля присъстващите да останат по местата си, а вие — обърна се към Мак Корк и Пиркс — елате с мен до ръководството...

* * *

Към четири следобед Пиркс седеше в куличката на голям гъсеничен транспортъор, подхвърлян от неговите резки тласъци; беше в цял скафандър, на коленете с шлем за слагане при първия алармен сигнал, през гърдите му висеше тежък лазер, чийто приклад го удряше безмилостно; в лявата ръка държеше микрофон, а с дясната въртеше перископа, наблюдавайки разтеглените в дълга верига транспортъори, които се люлееха като лодки по каменистата шир на Морето на Спокойствието. Това пустинно „море“ пламтеше в слънчевия блясък, пусто от единия черен хоризонт до другия; Пиркс приемаше й предаваше донесения, разговаряше с Луна-1, с командирите на останалите машини, с пилотите на наблюдателните корабчета, чиито

микроскопични реактивни пламъчета от време на време се появяваха сред звездите на черното небе, и при все това на моменти не можеше да се пребори с чувството, че всичко е някакъв много объркан и не особено умен сън.

Събитията се развиваха все по-стремително. Не само на него се струваше, че ръководството на строежа се е поддало на нещо като паника — какво в края на краищата можеше да извърши един автомат-полуглавец, пък макар и въоръжен с лазер? Затова, когато на второто съвещание „на най-високо равнище“, по обед, започнаха да говорят за обръщане към ООН или поне към Комитета за сигурност, за „специална санкция“, за разрешение да се докара артилерия (най-добре ракетни установки), а може би и атомни снаряди — запротестира заедно с другите, като каза, че по такъв начин, преди да са постигнали каквото и да е, ще станат за смях пред цялата Земя. Пък и беше ясно, че за подобно международно решение трябва да се чака доста дни, ако не и седмици, а в това време „людият робот“ можеше да се залута кой знае къде и заврян в недостъпните пукнатини на лунната кора, нямаше да бъде достигнат от всички оръдия, взети заедно; следователно трябваше да се действа решително и бързо. Тогава стана ясно, че най-голямо препятствие ще бъде проблемът за свръзката, която беше вечното болно място на лунните начинания. Съществуваха комай към 3000 патента за изобретения, усъвършенстващи тази свръзка, от сеизмичен телеграф (с използване на микровзривове като сигнали), та до „троянски“ стационарни спътници. Такива спътници бяха разположени на орбити още през миналата година — което никак не подобри актуалното положение. Проблемът беше разрешен на практика чрез система от ултракъси предаватели, поставени на мачти; това приличаше много на някогашните земни линии от предспътниковата телевизия. Дори беше по-сигурна от спътниковата връзка, понеже инженерите все още си блъскаха главите как да направят орбиталните предаватели нечувствителни към „слънчевите вихри“. Всеки скок в активността на Слънцето и предизвикваните от него електрически „урагани“ от натоварени частици с висока енергия, които пронизваха безвъздушното пространство, предизвикваше веднага смущения, затрудняващи поддържането на връзката понякога за няколко дни. Тъкмо продължаваше един от тези „слънчеви тайфуни“, затова известията

между Луна-1 и строежа минаваха по надземни предаватели и успехът на „операция Сетавър“ зависеше поне до голяма степен от това, дали на „разбунтувания“ няма да хрумне да унищожава решетъчните мачти, 45 от които се намираха в пустинята, отделяща Луна-град с Космодрума от района на строежа: Естествено, ако приемем, че автоматът ще продължи да върлува в тази околност. Все пак имаше пълна свобода на маневриране, не се нуждаеше от гориво или кислород, сън или почивка, беше толкова самодостатъчен, че не един инженер осъзна едва сега колко съвършена машина са построили със собствените си ръце — чиито по-нататъшни стъпки никой не можеше да предвиди. Макар че започнатите на разсъмване преки разговори Луна-Земя между ръководството на акцията и фирмата Кибертроникс с щаб от проектантите на Сетавъра продължаваха — но от тях не научиха нищо повече от онова, което беше вече казал малкият доктор Мак Корк. Само лаиците още се опитваха да убедят специалистите с помощта на някакъв голям калкулатор да предскажат тактиката на автомата. Дали беше интелигентен? Разбира се, макар и посвоему! Онзи „излишен“, в този момент дори твърде вреден „ум“ на машината гневеше мнозина от участниците в акцията — не можеха да разберат за какъв дявол инженерите са снабдили машина, предназначена за специализирана минна работа, с такава свобода и автономност на действията? Мак Корк им обясняваше спокойно, че „интелектронният излишък“ в сегашния етап на техническо развитие е същото, което е излишъкът на мощност, какъвто по принцип притежават всички конвенционални машини и мотори; това е аварияен резерв, който осигурява безопасност и сигурност на работата; защото е невъзможно да се предвидят всички ситуации, в които машината — енергетична или информационна — ще попадне. С други думи, никой си нямаше хабер какво може да предприеме Сетавъра. Разбира се, специалистите, в това число и земните, изпращаха телеграфически своите мнения, бедата беше само там, че тези мнения диаметрално се различаваха. Едни допускаха, че Сетавъра ще се опитва да унищожава обекти с „изкуствен“ характер като мачтите на предавателите или високото напрежение, а пък други — че ще изразходва своята енергия в безполезно поразяване на всичко, което му се изпречи на пътя, независимо дали е лунна скала или транспортър с хора. Първите клоняха към концепцията за незабавна атака с цел унищожаване,

вторите предлагаха тактика на изчакване. Съгласни бяха само в едно — че трябва обезателно да се контролира движението му.

Лунната флота в състав 12 малки единици от сутринта патрулираше над Морето на Спокойствието и непрекъснато изпращаше донесения до групата за отбрана на строителните райони, която пък на свой ред се намираше в постоянна връзка с ръководството на космодрума. Не беше лесно да се забележи Сетавъра, парче метал в огромната скална пустиня, изпълнена със скалисти участъци, пукнатини и полузасипани ровове, при това цяла изпъстрена с шарката на миниатюрни кратери. И тези съобщения да бяха поне отрицателни! А патрулиращите екипажи вече многократно алармираха земния персонал, че са забелязали „людия“, след което се оказваше, че е било някаква скала с особена форма или къс лава, искрящ на слънчевите лъчи — не помагаше кой знае колко дори използването на радар с фероиндуктивни индикатори, понеже след някогашните изследователски акции от първия период на овладяване на Луната из нейните скалисти пустини бяха изостанали множество метални контейнери, изгорели гилзи от ракетни патрони и най-различен тенекен боклук, които от време на време ставаха, причина за нова тревога. Така че ръководството на операцията вече желаше все по-горещо дано Сетавъра най-сетне нападне някой обект, та да се появи — но за последен път той беше напомнил за себе си преди девет часа с нападението на малкия транспортър на електротехническата служба и оттогава сякаш потъна вдън Луната. Все пак решиха, че не могат да чакат, още повече че строежът имаше нужда от електроенергия; акцията, обхващаща около 9000 квадратни километра, се състоеше в прочесването им от две срещуположни — откъм север и юг тръгнаха вълни от транспортни средства. Откъм строежа вървеше едната верига под ръководството на главния технолог Стшибър, а от космодрума — втората, и в нея именно Пиркс изпълняваше ролята на координатор на действията на двете страни при командор-навигатор Плейдар, който беше командирът. Той съзнаваше много добре, че всеки момент могат да подминат Сетавъра, скрит например в някой от дълбоките тектонични ровове или най-малкото замаскиран сред светлия лунен пясък, и хич няма да го забележат: Мак Корк, който пътуваше заедно с него като „съветник-интелектроник“, беше на същото мнение.

Транспортърът се тресеше направо ужасно, защото караха със скорост, от която — както спокойно ги предупреди водачът — „след някое време изтичат очите“. Намираха се в източния сектор на Морето на Спокойствието и непълен час ход ги делеше от сектора, в който — най-вероятно — беше автоматът. След пресичането на тази условна граница всички трябваше да наложат шлемовете, за да могат веднага да напуснат машината в случай на внезапно попадение и загуба на херметичност.

Транспортърът беше превърнат в бойна машина, понеже механиците, монтираха на куполообразната му куличка минен лазер; мощността му беше голяма, но мерника никакъв го нямаше. Пиркс го смяташе за напълно илюзорен, особено спрямо Сетавъра. Онзи беше с автоматичен мерник, фотоелектричните му очи бяха свързани с лазера и можеше мигновено да поразява онова, което се намира в центъра на полезрението му. А те имаха някакъв странен мерник, вероятно от стар космонавтски далекомер, който пробваха, като преди тръгване постреляха малко по скалите на хоризонта. Скалите бяха доста големи, разстоянието — не повече от миля, и пак успяха да улучат чак на четвъртия път. И тук отново се проявяваха лунните условия — лъчът на лазера се вижда като ослепителна линия само в разсейваща среда, например в земната атмосфера; докато в безвъздушното пространство светлинният сноп, дори с достатъчно висока мощност, е невидим, докато не се сблъска с някаква материална преграда. Затова на Земята с лазер може да се стреля така, както се стреля с трасиращи куршуми, ръководейки се от видимата линия на техния полет. Без мерник на Луната лазерът беше лишен от практическа стойност. Пиркс не го скри от Мак Корк, когато едва няколко минути път ги делеше от хипотетичната опасна зона.

— Не съм мислил за това — каза инженерът. После добави, с усмивка: — А защо всъщност ми го казвате?

— За да ви лиша от илюзии — отговори Пиркс, без да откъсва очи от окулярите на перископа. Макар че бяха с пеногумени възглавнички, усещаше, че сума време (ако, разбира се, излезе жив от тази история) ще ходи с посинени очи. — А също и да ви кажа защо караме този товар отзад.

— Бутилките ли? — запита Мак Корк. — Видях как ги взехте от склада. Какво има в тях?

— Амоняк, хлор и някакви въглеродороди — каза Пиркс. — Мисля, че могат да послужат...

— Газово-димна завеса? — досети се инженерът.

— Не, мислех по-скоро за някаква форма на прицелване. Щом няма атмосфера, трябва да се създаде, поне временно...

— Боя се, че няма да има време...

— Може би не... Взех ги за всеки случай. Срещу безумците най-добра е безумната тактика...

Млъкнаха, защото транспортърът започна да подскача като топка; амортизаторите дрънчаха и пищяха, сякаш маслото в тях щеше всеки момент да заври. Носеха се по наклон, осеян с осторъръбести камъни. Срещуположният склон светлееше с пемзова белота.

— А знаете ли какво най-много ме плаши? — поде Пиркс когато подскоците на транспортъра се поуспокоиха; беше странно разговорчив. — Не Сетавъра, съвсем не... А тези транспортъри от строежа — защото, ако някой юнак ни помисли за Сетавър и започне да пере с лазера, ще стане весело.

— Виждам, че всичко сте предвидили — измърмори инженерът. Кадетът, седнал до радиста, се наведе над облегалката на седалката и подаде на Пиркс надраскана радиограма, която едва се разчиташе.

— „Навлязохме в опасната зона при двайсетия предавател засега нищо точка Стшибър точка край“ — прочете на глас Пиркс. — Ей сега и ние ще трябва да сложим шлемовете...

Машината забави ход, катерейки се по склона. Пиркс забеляза, че вече не вижда левия съсед — само десният транспортър се движеше като тъмновато петно нагоре по стръмнината. Нареди да повикат лявата машина по радиото, но отговор нямаше.

— Започваме да се разпиляваме — каза спокойно. — Точно така си го представях. Не може ли антената да се вдигне по-високо? Не? Жалко.

Бяха на билото на заоблено възвишение. Иззад хоризонта се подаде отдалечения осветен назъбен връх на кратера Торичели, остро очертан на черния фон на небосклона. Почти цялата равнина на Морето на Спокойствието беше останала зад тях. Появиха се дълбоки тектонични ровове, от пясъка стърчаха застинали пластове магма, които транспортърът с усилие преодоляваше, като най-напред виреше нос като лодка на вълна, а после се стоварваше тежко, политайки

сякаш надолу с главата в невидима бездна. Пиркс забеляза мачтата на поредния предавател, хвърли поглед към закачения за колана планшет с целулоидно прозорче и заповяда всички да сложат шлемовете. Отсега нататък можеха да се разбират само по вътрешния телефон; оказа се, че транспортърът е в състояние да друса още повече, отколкото досега — главата му подскачаше в шлема като орехова ядка в празна черупка.

Когато, спускайки се от възвишението, се озоваха по-ниско, върхът Торичели изчезна, закрит от близките хълмове; почти едновременно изчезна десният им съсед. Преди няколко минути още чуваха позивните му, след това вълните, отразени от скалните плоскости, ги деформираха и настъпи така наречената „пълна радиосянка“. Беше много неудобно да се гледа през перископа с шлем на главата; на Пиркс се струваше, че или ще счупи предното стъкло, или ще смачка окуляра. Правеше, каквото можеше, за да не губи от очи полезрението, осеяно с каменни блокове, което се местеше в такт с клатушкането на машината. Бъркотията от черни като смола сенки и ярко блеснали каменни плоскости заслепяваше очите. Изведнъж малко оранжево пламъче изскочи от мрака на далечното небе, затрептя, сви се и изчезна. Още един блясък, малко по-силен. Пиркс извика:

— Внимание за всички! Виждам някаква експлозия! — и трескаво въртеше ръчката на перископа, отчитайки азимута по нарисуваната на стъклото прозрачна скала.

— Променяме курса! — викна. — Четирийсет и седем, запетая осем, пълен напред!

Всъщност командата се отнасяше за космически кораб, но водачът и така разбра; тенекиите и всички съединения на транспортъра се затресоха спазматично и като се завъртя почти на място машината се втурна напред. Пиркс се надигна от седалката, защото нейните тласъци му отхвърляха главата от окуляра. Отново блесна — този път червено-виолетов ветрилообразен пламък. Но източникът на тези блясъци или избухвания се намираще извън полезрението, закрит от хребета, по който се изкачваха.

— Внимавай всички! — каза Пиркс. — Да се приготвят личните лазери! Доктор Мак Корк, моля при люка, когато кажа или при попадение, ще го отворите! Водач! Намали скоростта!...

Възвишението, по което се катереше машината, стърчеше от пустинята като пищял на някакво лунно чудовище, наполовина потънал в едрозърнестия пясък; тази скала действително напомняше гладко полиран скелет, или огромен череп; Пиркс заповяда на водача да се качи на върха. Гъсениците започнаха да скърцат, сякаш стомана драскаше по стъкло. — Стоп! — викна Пиркс, транспортърът, внезапно задържан, наведе нос към скалата, залюля се, амортизаторите изпъшкаха от усилието и замряха.

Пиркс гледаше към плитката котловина, обхваната от страни от лъчевидно протегнатите заоблени валове на стари магмени потоци; две трети от обширната вдлъбнатина лежаха в ослепително слънце, една трета беше покрита със завеса от абсолютна тъмнина. Сред този кадифен мрак като зловеща скъпоценност блестеше, гаснейки в рубиново, полуразпореният скелет на някаква транспортна машина. Само водачът го видя заедно с Пиркс, защото бронираните капаци на прозорците бяха спуснати. Пиркс, честно казано, не знаеше какво да прави. Това е някакъв транспортър — мислеше. Накъде му е предницата? На юг? Вероятно от групата на строежа. И кой го е пернал, Сетавъра ли? В такъв случай стоя тук, на видно място, като последен глупак — трябва да се скривам. А къде са всички останали? Онези, пък и моите?

— Тук е! — изкрещя радиотелеграфистът. Превключи апарата на транспортъра на вътрешна връзка, така че всички можеха да чуят в шлемовете приеманите сигнали.

— Аксиомно-портативно срутване! Стената обвита — повторението с поврат излишно — пристигане по азимут — многокристална метаморфизация... — нахлу в слушалката на Пиркс глас, който изговаряше думите ясно, монотонно и без никаква интонация.

— Той е! — изрева. — Сетавъра! Ало, радио! Пеленг, бързо пеленг! Веднага дай пеленг! По дяволите! Докато още предава! — Крещеше, докато го оглуши собственият му вик, засилен от затвореното пространство на шлема; без да чака кога телеграфистът ще се опомни, скочи превит към купола, сграбчи двойната ръкохватка на тежкия лазер и започна да го завърта заедно с купола, очите бяха вече в мерника. В същото време в шлема се точеше онзи нисък, сякаш някак тъжен, отмерен глас:

— Мъчнодвуокисно вискозно недооцветяване — незастопорени сегменти без повторни седловидни втулки — това безсмислено дрънкане като че ли заглъхваше.

— Какво става с пеленга, по дяволите?!!

Без да откъсва очи от мерника, Пиркс дочу неясен шум — Мак Корк беше скочил напред, беше отместил радиста, нещо се дърпаха...

Внезапно чу в слушалките спокойния глас на кибернетика:

— Азимут 39,9... 40,0... 40,1..., 40,2...

— Той се движи! — проумя Пиркс. Трябваше да завърти купола, въртейки ръчките, ръката му щеше да изскочи от ставата — така въртеше. Цифрите се преместваха лениво. Червената линия прескочи четиридесетте.

Изведнъж гласът на Сетавъра се изкриви в продължително пицене и замлъкна. В същия миг Пиркс натисна спусъка и половин километър по-надолу, на самата граница на светлината и сянката, от скалата бликна свръхслънчев блясък.

С дебелите ръкавици беше ужасно трудно да се удържа неподвижно ръкохватката. Пламък, по-ярък от слънчевия, нахлу в тъмното дъно на котловината на петдесетина метра от тлеещия скелет, спря и като линия, разпръскваща огнени парцали, се вряза по-нататък, изстрелвайки на два пъти фонтани от искри. В слушалките нещо ломотеше. Без да обръща внимание, Пиркс продължаваше да разпаря с тази линия от най-тънък, най-страшен огън, докато тя се разби на хиляди центробежни рикошети в някаква каменна колона. В очите му наедряваха червени въртящи се кръгове — но и през тяхната въртележка видя ослепително синьо око, по-тънко от игла, което се отвори на самото дъно на мрака, някъде встрани, не там, където стреляше — и преди да успее да помръдне ръкохватката на лазера, за да го премести заедно с поставката, скалата до самата машина се превърна в течно слънце.

— Пълен назад! — изкрещя, свивайки инстинктивно крака, в резултат на което престана да вижда каквото и да е, но и така не би видял нищо, освен тези червени, бавно избеляващи кръгове, които ставаха ту тъмни, ту златни.

Моторът избумтя и ги хвърли така, че Пиркс падна на пода и политна напред между коленете на кадета и радиста; всички бутилки, натоварени върху бронята, макар и добре закрепени, застрашително

задрънчаха. Полетяха заднишком, нещо изхрущя ужасно под гъсеницата, завъртя ги, хвърли ги обратно, за миг изглеждаше, че транспортърът а-ха — ще падне възник... Водачът, отчаяно натискайки газ, спирачки, съединител, някак овладя това бясно пързаяне, машината продължително се разтресе и спря.

— Има ли херметичност?! — извика Пиркс, привдигайки се от пода. Добре, че е гумиран — успя да помисли.

— Има!

— Е, беше доста близо — каза вече със съвсем друг глас, като стана и изправи гръбнак. И не без съжаление добави по-тихо:

— Още някакви две стотни наляво и щях да го улуча...

Мак Корк се изтегляше към мястото си.

— Докторе, благодаря ви! — викна Пиркс вече при перископа. Ало, водачът, слезте надолу по същия път, по който се изкачихме. Там има едни малки скали, нещо като порта — а, ето ги! — влезте в сянката между тях и спрете...

Транспортърът бавно, като че ли прекалено внимателно влезе между полузасипаните с пясък скални блокове и замръзна в сянката им, което го направи невидим.

— Чудесно! — каза почти весело Пиркс. — Сега имам нужда от двама, които да дойдат с мен на малко разузнаване...

Мак Корк се обади едновременно с кадета.

— Добре! Внимание, вие — обърна се към останалите — ще останете тук. Няма да мърдате от сянката дори ако Сетавъра излезе право срещу вас — стойте тихо. Е, ако едва ли не се качи върху транспортъра, тогава ще се защитавате, имате лазер — но това е малко вероятно... Вие — обърна се към водача — ще помогнете на този млад човек да свали от бронята бутилките с газ, а вие — вече към телеграфиста — ще викате Луна, Космодрум, строеж, патрули и на първия, който се обади, ще кажете, че онзи е унищожил един транспортър, изглежда, на строителите и че трима души от нашата машина са излезли да го ловят. Така че нека никой да не се навира с лазери, да не стреля слепешката и прочие... А сега да вървим!

Понеже всеки от тях можеше да носи само по една бутилка, взеха четири. Пиркс поведе другарите си не към върха на „черепа“, а малко по-нататък, където се виждаше плитка клисура, водеща към върха. Вървяха, докато можеше, оставиха бутилките под една голяма скала и

Пиркс нареди на водача да се връща. Наведен над скалната плоскост, той оглеждаше с бинокъл дъното на котловината. Мак Корк и кадетът приклекнаха до него; след известно време се обади:

— Не го виждам. Докторе, дали това, което говореше, имаше някакъв смисъл?

— По-скоро не. Комбинация от думи — нещо като шизофрения...

— Останките там догарят — каза Пиркс.

— Защо стреляхте? — запита Мак Корк. — Там можеше да има хора?

— Нямахме никой.

Пиркс преместваше бинокъла милиметър по милиметър, оглеждайки внимателно всяка чупка на осветеното от слънцето пространство.

— Не са успели да изскочат.

— Откъде знаете?

— Разсякъл е машината на две. И сега се вижда. Сигурно са налетели на него. Ударил е от 20–30 метра. Освен това двата капака са останали затворени. Не — добави след няколко секунди, — на слънце го няма. Вероятно още не е успял да се измъкне... Да опитаме да го подмамим.

Наведе се, избута тежката бутилка на края на скалата и като я търкаляше пред себе си, измърмори през зъби:

— Това са тъкмо онези индиански истории, за които винаги съм мечтал...

Бутилката се наклони; държеше я за вентила и като се просна върху скалата, каза:

— Ако забележите син блясък, стреляйте веднага — това е лазерното му око...

Блъсна с всичка сила бутилката, която започна бавно, а после все по-бързо, да се търкаля по нанадолницето. И тримата се приготвиха за стрелба, бутилката измина вече 200 метра и се търкаляше по-бавно, защото наклонът намаляваше. На няколко пъти изглеждаше, че ще се задържи на издадените камъни, но ги прескачаше и все по-малка, като тъмно блестящо петънце, приближаваше дъното на котловината.

— Нищо? — каза разочаровано Пиркс. — Или е по-умен, отколкото мислех, или не й обръща внимание, или...

Не довърши. На склона под тях светна ослепително. Пламъкът почти мигновено се превърна в тежък мръсножълт облак, чийто център още светлееше с унил огън, а краищата се раздърпваха, закачайки се по стърчащите камъни.

— Хлор... — каза Пиркс. — Защо не стреляхте? Не се ли виждаше?

— Нищо — в един глас отговориха кадетът и Мак Корк.

— Мръсник! Скрил се е под някой корниз или бие откъм фланга. Сега вече наистина се съмнявам, че от това ще излезе нещо, но да опитаме...

Вдигна втората бутилка и я изпрати по следите на първата.

Отначало се затъркаля по същия начин, но някъде по средата на склона изви и спря. Пиркс не гледаше към нея — цялото си внимание беше концентрирал върху триъгълното парче тъмнина, някъде в което дебнеше Сетавъра. Секундите минаваха бавно. Изведнъж храстовиден взрив разтърси склона. Пиркс не успя да види мястото, където се криеше автоматът, но забеляза линията на изстрела, по-точно нейна част, материализирана в пламтяща слънчева нишка, когато преминаваше през остатъците от първия газов облак. Веднага прокара мерника по тази светеща траектория, която вече гаснеше, и когато в кръстчето дойде краят на тъмнината, натисна спусъка. Изглежда; едновременно същото направи и Мак Корк, а след миг към тях се присъедини и кадетът. Три слънчеви остриета преораха черното дъно на котловината и в същия миг като че някакъв огромен жарък капак се затръшна току пред тях — прикриващата ги скала се разтърси, ръбът ѝ се разсипа в милиарди стремителни цветни дъги, пламтящ кварц посипа скафандрите и шлемовете им, застивайки мигновено в микроскопични сълзи; вече лежаха по очи в сянката на скалата, а над главите им като нажежено до бяло острие шибнаха вторият и третият импулс, разкрасявайки скалната повърхност, която веднага се покри със застиващи стъкловидни мехури.

— Всички невредими? — запита Пиркс, без дори да вдигне глава.

— Да! И аз! — чу се в отговор.

— Слезте при машината и кажете на телеграфиста да повика всички, защото го открихме и ще се постареем да го задържим,

докогато можем — обърна се Пиркс към кадета, който изпълзя назад и затича наведен към скалите, сред които стоеше транспортьорът.

— Останаха ни две бутилки, по една на всеки. Докторе, сега нека си сменим местата. Но внимавайте и добре се крийте, защото той вече се прицели по нашето хълмче...

С тези думи Пиркс вдигна едната бутилка и като използваше сенките, които скалните блокове хвърляха, тръгна напред толкова бързо, колкото можеше. Някакви 200 крачки по-нататък се наместиха в щърбавината на магмен вал. Кадетът, който се върна от транспортьора, не успя да ги намери веднага. Дишаше така, сякаш беше тичал най-малко миля.

— Спокойно, не се горещи! — каза Пиркс. — Е, как е там?

— Свързката е установена... — Кадетът прилекна до Пиркс, който виждаше мигащите зад стъклото на шлема очи на момчето. — В онази машина, дето е унищожена... е имало четирима от строежа, наложило се втората да се оттегли, защото имала повреда в лазера... а останалите минали встрани и нищо не забелязали... — Пиркс кимна с глава, сякаш казвайки „точно така си мислех“.

— Нещо друго? Къде е нашата група?

— Почти цялата е на 20 мили отук, имало е фалшива тревога, някакъв ракетен патрул съобщил, че вижда Сетавъра и всички се изтеглили натам. А три машини не отговарят на повикванията.

— Кога ще бъдат тук?

— Засега има само прием... — несмело каза кадетът.

— Само прием? Как така?

— Телеграфистът казва, че или нещо е станало с преподавателя, или на това място се гаси излъчването. Пита дали може да смени мястото на машината, за да опита...

— Да смени това място, щом трябва — отвърна Пиркс. — И не тичайте така! Гледайте пред краката си!

Но онзи едва ли го чу, защото бягаше обратно.

— В най-добрия случай ще бъдат тук след половин час, ако успеят да се свържат — каза Пиркс. Мак Корк мълчеше. Пиркс разсъждаваше какво да прави. Да чака или да не чака? Форсирането на котловината с транспортьори вероятно би осигурило успех, но не без загуби. Машините за разлика от Сетавъра бяха голяма и бавна цел и трябваше да настъпят заедно, защото един двубой би завършил също

както онзи с транспортъора от строежа. Мъчеше се да измисли някаква маневра, която би подмамила Сетавъра на осветено пространство. Ако можеше да се пусне един празен, дистанционно управляван транспортър за примамка, а автоматът да бъде поразен отнякъде, например отгоре...

Хрумна му, че всъщност няма защо да чака когото и да е, щом има един транспортър. Но планът никак не се конкретизираше. Да пусне машината ей така, слепешком — просто нямаше смисъл. Онзи ще я направи на трески, без изобщо да мръдне от мястото си. Нима разбира, че зоната на сянката, в която се крие, му дава такова предимство? Но нали това не е машина, създадена за битки с цялата им тактика... В тази лудост има някаква система, но каква? Седяха свити в подножието на каменната плоча, в нейната гъста студена сянка. Внезапно Пиркс проумя, че се държи като последно магаре. Ако беше на мястото на този Сетавър — там — какво би направил? Веднага усета безпокойство, защото беше сигурен — щеше да се опита да атакува. Пасивното изчакване на събитията не можеше да донесе никаква полза. А може би онзи се промъква към тях? Именно сега? Та той може да стигне до западната урва, придвижвайки се през цялото време под прикритието на сянката, а после има толкова грамадни скали и напукана лава, че в този лабиринт може да се крие бог знае докога...

Беше почти сигурен, че Сетавъра ще постъпи точно така и че могат да го очакват всеки момент.

— Докторе, боя се да не ни изненада — каза бързо, скачайки на крака. — Как мислите?

— Смятате, че може да дойде насам? — запита Мак Корк и се усмихна. — И на мене ми мина през главата. Разбира се, дори е логично, но дали той постъпва логично? Това е въпросът...

— Трябва да опитаме още веднъж — промърмори Пиркс. — Трябва да пуснем тези бутилки надолу да видим какво ще направи...

— Разбирам. Веднага ли?

— Да. Внимание!

Издърпаха ги горе на върха и като се стараеха да останат незабелязани откъм дъното на котловината, блъснаха почти едновременно двата метални цилиндъра. За съжаление липсата на въздух не позволяваше да се чуе дали и как се търкалят. Пиркс се

осмели и чувствувайки се странно гол — сякаш нямаше на главата си стоманено кълбо, а на тялото трислоен, съвсем не лек скафандър, прилепнал плътно до скалата, внимателно подаде глава.

В долината нищо не се беше променило. Само скелетът на машината вече не се виждаше, изстиналите останки се бяха слели с тъмнината. Сянката заемаше същото пространство с форма на неправилен, силно удължен триъгълник, опрян с основата си в урвата на най-високия западен скален гребен. Едната бутилка се беше спряла на стотина крачки под тях — беше попаднала на камък, който я беше извил надлъжно. Втората още се търкаляше, все по-бавно, все по-малка, докато спря. И фактът, че всичко свърши по този начин, никак не се хареса на Пиркс. Той наистина не е глупав — помисли. Не иска да стреля по цел, която му се пробутва. — Мъчеше се да открие мястото, от което Сетавъра за последен път преди десетина минути напомни за себе си със светкавицата на лазерното око, но това се оказа трудно.

— Може би вече не е там — размишляваше. — Може да се е оттеглил направо на север; може да е тръгнал успоредно по дъното на котловината или по някоя от тези пукнатини на магмения поток... Ако достигне зоната на урвата, в онзи лабиринт, ще изчезна като камък във вода.

Бавно, пипнешком, повдигна приклада на лазера и отпусна мускули.

— Доктор Мак Корк! — повика. — Приближете се.

А когато докторът припълзя до него, каза:

— Виждате ли двете бутилки? Едната направо, под нас, а другата по-нататък...

— Виждам.

— Ще стреляте най-напред в близката, след това в по-далечната, с промеждутък, да кажем, 40 секунди. Но не оттук! — добави бързо. — Трябва да намерите по-добро място. Ето! — показа с ръка. — Не е зле там, в онази вдлъбнатина. А като стреляте, веднага изпълзете назад. Разбрано?

Мак Корк не попита нищо, а веднага тръгна, ниско приведен, към посоченото място. Пиркс чакаше нетърпеливо. Ако поне малко прилича на човек, трябва да бъде любопитен. Всяко интелигентно същество е любопитно — и това любопитство го подтиква към

действия, когато се случи нещо неразбираемо... Вече не виждаше доктора. Забрани си да гледа към бутилките, които трябваше да експлодират под неговите изстрели; цялото си внимание съсредоточи на осветената ивица от свлачището, между зоната на сянката и сипея. Вдигна бинокъла и го насочи към това място на лавопада; в стъклата плуваха бавно гротескни форми, скулптирани сякаш в ателието на някой абстракционист: източени, свределовидно засукани обелиски, плочи, изровени от сплетени пукнатини — бъркотията от ярки плоскости и зигзаговидни сенки на дъното чак гъделичкаше окото. С периферното зрение забеляза ниско под себе си, на склона, набъбващ блясък. След продължителна пауза избухна втори. Тишина. Само пулсът тътнеше в шлема, през който слънцето се мъчеше да вбие лъчи в черепа му. Проведе обектива по тази ивица хаотично струпани отломъци.

Там нещо трепна. Замря. Над острия ръб на плоча, подобна на нацърбено острие на великанска каменна секира, се подаде полусферична фигура с цвят подобен на тъмна скала, но тази фигура имаше ръце, които сграбчиха скалата от двете страни и сега го виждаше — до средата на торса. Не беше безглав, по-скоро приличаше на човек с нахлупена свръхестествена маска на африкански магьосник, закриваща лицето и шията, сякаш сплескана и поради това някак чудовищна... С лакътя на дясната ръка усещаше приклада на лазера, но изобщо не мислеше да стреля. Рискът беше прекалено голям — шансът да улучи с това сравнително слабо оръжие на подобно разстояние — нищожен. Онзи, неподвижен, като че ли се вглеждаше със своята едва изпъкнала над раменете глава в останките от двата газови облака, които се стичаха по склона, разтягайки се немощно във вакуума. Това продължи доста дълго. Изглеждаше, сякаш не разбира какво е станало, сякаш се колебае какво да прави. В това колебание, в тази несигурност, която Пиркс великолепно разбираше, имаше нещо така ужасно близко, човешко, че нещо го стисна за гърлото. Какво щях да направя на негово място, какво щях да помисля? Че някой е стрелял по същите предмети, по които преди това съм стрелял аз, значи той навярно не е противник, враг, а по-скоро нещо като съюзник. Но от друга страна щях да зная, че нямам никакъв съюзник. А ако това е някой като мен?

Онзи трепна. Движенията му бяха плавни и необикновено бързи. Появи се изведнъж в цял ръст, изправен на стърчащата скала, сякаш още се вглеждаше в тайнствената причина за двете експлозии. После, се обърна и като скочи надолу, започна да тича, леко приведен — от време на време изчезваше от очите на Пиркс, но никога по-дълго от няколко секунди, за да се появи отново на слънчева светлина в някое от разклоненията на магмения лабиринт. По този начин се, приближаваше към Пиркс, само че като бягаше през цялото време по дъното на котловината; делеше ги вече само пространството на склона и Пиркс се двоумеше дали да не стреля. Но онзи се мяркаше само в тесните ивици светлина и отново се разтваряше в мрака — и понеже трябваше непрекъснато да сменя посоката, защото избираше път между срутванията, не можеше да се предвиди къде неговият безглав торс с размахващи се ръце за запазване на равновесие като у тичащ човек ще изплува в следващия миг, за да проблесне металически и пак да изчезне. В този момент светкавичен зигзаг разсече мозайката на камънака, като секна дълго плюене от искри сред скалите, където Сетавъра тъкмо бягаше. Кой стреля? Пиркс не виждаше Мак Корк, но огнената линия дойде от другата страна — това е само кадетът, този пикльо, това магаре! Ругаеше, бесен, защото явно нищо не постигна — металният гръб се мярна далече за част от секундата и изчезна изобщо. — И при това му стреля в гръб! — помисли Пиркс ядосано, без да усеща дори безсмислието на това обвинение. А Сетавъра не се опита даже да отговори с огън — Защо? Опитваше да го открие — безуспешно. Нима вече го закри склонът със своята извивка? Напълно възможно. В такъв случай тук още може безопасно да се движи. Пиркс се смъкна от скалата — беше ясно, че от това място повече нищо няма да види. Затича, леко приведен, по самия ръб, мина край кадета, който лежеше като на стрелбище — широко разкрачен с притиснати към скалата стъпала и усети необяснимо желание да го ритне по задника, смешно издут и увеличен от неулегналия още скафандър. Забави бяг, но само за да викне:

— Да не си посмял да стреляш, чуваш ли?! Остави лазера!

И преди онзи, обръщайки се настрани, с поглед оглупял от изненада да започне да го търси — защото гласът дойде от слушалките, без да издаде посоката или мястото, където се намираще Пиркс, — вече бягаше по-нататък; опасявайки се, че губи време,

ускоряваше колкото може, докато се озова срещу широка пукнатина, от която се отваряше неочакван изглед чак до дъното на котловината.

Това беше нещо като тектоничен ров, толкова стар, че бреговете му се бяха натрошили, загубили острота и приличаха на разширено от ерозията планинско дере. Поколеба се. Не виждаше Сетавъра, въпреки отгук едва ли можеше да го види. Спусна се в улея с готов за стрелба лазер, с пълното съзнание, че върши безумие, но и без да може да се противопостави на онова, което го тласкаше нататък: казваше си, че иска само да погледне, че ще спре на първото място, от което ще може да разтършува последния участък на сипея и целия лабиринт на свлачището под него и дори може би в миговете, когато бягаше непрекъснато наведен, а чакъл като град хвърчеше изпод подметките му, вярваше в това; въпреки в тези секунди не се замисляше за нищо. Беше на Луната, тежеше едва 15 килограма, но въпреки това засилващият се наклон подсичаше краката му, носеше се с осемметрови скокове, забавяше, където беше възможно, вече пробяга половината от дължината на склона, дерето завърши с плитка впадина — на някакви стотина метра по-надолу, черни откъм срещуположната на слънцето страна и разискрени от южната, лежаха първите блокове на лавопада. Хванах се — помисли; мястото, където обикаляше Сетавъра, беше съвсем близо, под носа му. Огледа се светкавично наляво и надясно. Беше сам — хребетът остана високо над него с напечената стръмнина и черното небе — преди можеше да наднича в процепите между скалите като от птичи поглед, сега мрежата от междускални ходове беше закрыта от най-близките каменни блокове. Лошо — помисли, — дали да не се върна? Неизвестно защо, знаеше, че няма да го направи.

Да стои така обаче не можеше. Десетина крачки по-ниско имаше самотен къс магма, явно края на онзи език, който някога се е изливал като нажежен поток от грамадните надвиснали зъбери в подножието на Торичели — и достигна с последно усилие впадината. По липса на друго засега той беше най-доброто укритие. Стигна го с един скок, при което най-неприятно беше онова дълго лунно планиране, бавен като на сън полет, с който никога наистина не свикна. Свит под ръбестата буца, погледна иззад нея и видя Сетавъра, който се измъкна между два островърхи камъка, заобиколи трети, докосвайки го с метално рамо, и спря. Пиркс го виждаше отстрани, осветен само частично, защото само

дясното му рамо просветваше тъмно и мазно, като добре смазана машинна част — останалият корпус беше в сянка. Вече вдигаше лазера към окото си, когато онзи, сякаш в някакво внезапно предчувствие, изчезна като издухан. Може би стоеше пак там, но се беше дръпнал в тъмното? Да стреля в сянката? Държеше го вече на мушка, но дори не сложи пръст на спусъка. Отпусна мускули, дулото се сведе. Чакаше. Сетавъра го нямаше. Свлочището се простираше под него като някакъв адски лабиринт, там можеше да си играеш на криеница с часове — остъклената лава се беше напукала в геометрични и същевременно чудовищни форми. Къде ли е? — мислеше. Поне да можеше нещо да се чуе, а това проклето безвъздушно пространство, като в кошмар някакъв... Ако се спусна долу, ще мога да го издебна. Не, няма да го направя, аз все пак не съм луд... Но поне мога да си мисля всичко — сипеят е на повече от 12 метра, все едно двуметров скок на Земята; ще се озова в сянката под него, ще бъда невидим и ще мога да се промъквам по продължението ѝ, скалите ще ми пазят гърба, а той рано или късно ще ми излезе право на мушката... В каменния лабиринт нищо не помръдваше. На Земята за това време слънцето щеше порядъчно да се премести, но тук цареше дълъг лунен ден, затова стоеше сякаш на едно място, загасвайки най-близките звезди, така че го заобикаляше черна пустота, пронизана от портокалова переста мъгла... Подаде се наполовина иззад скалата си. Нищо. Всичко това започваше да го нервира. Защо онези не пристигаха? Не е възможно досега да няма радиовръзка... Може би ще го подплашат най-сетне от тези камънаци... Погледна към часовника под дебело стъкло на китката и се изуми от последния разговор с Мак Корк бяха минали едва 13 минути.

Вече се канеше да напусне позицията си, когато се случиха едновременно две неща, еднакво неочаквани. В скалния отвор между двата магмени вала, които затваряха котловината от изток, видя идващите един след друг транспортъори. Бяха още далеч, може би над километър, и се носеха с пълен ход, теглейки зад себе си дълги, сякаш твърди шлейфове от кълбест прах. В същото време две като че ли човешки, само че облечени в метални ръкавици грамадни ръце се появиха на самия край на урвата, а след тях, толкова бързо, че не успя да се дръпне, изскочи Сетавъра. Деляха ги не повече от десет метра. Пиркс видя масивната издатина на торса между могъщите плещи

вместо глава, където лъщяха неподвижно стъклата на оптичните отвори като две черни, широко разположени очи, заедно със средното, трето застрашително под спуснатия в този миг клепач на лазера. Наистина и той имаше лазер в ръката си, но реакциите на машината бяха несравнимо по-бързи от неговите, впрочем дори не се опита да се цели — просто замря в неподвижното слънце, с подгънати колене, както го свари внезапната поява на онзи, когато се надигаше от земята — и се гледаха: статуя на човек и статуя на машина, и двете облечени в метал. Тогава страшен блясък раздра пространството пред Пиркс, който, блъснат от топлинния удар, рухна назад. Политайки, не загуби съзнание и в тази част от секундата чувствуваше само удивление, защото можеше да се закълне, че не Сетавъра го порази, понеже до края виждаше тъмното му и сляпо лазерно око.

Падна възник, защото разрядът мина встрани — но най-вероятно мереха него, защото ужасният блясък се повтори мигновено и отчупи част от каменния купол, който досега го пазеше: плиснаха капки течен минерал, превръщайки се, докато летяха, в ослепителна паяжина. Но сега го спаси това, че мереха на височината на изправен човек, а той лежеше — беше първата машина, от нея биеха с лазер. Преобърна се; встрани и тогава видя плещите на Сетавъра, който, неподвижен, като излят от бронз, светна два пъти с виолетовото слънце. Дори от това разстояние се виждаше как на предния транспортър се откачи цялата гъсеница заедно с ролките на водещото колело; там се вдигна такъв облак от прах и светещи газове, че вторият транспортър, заслепен, също не можеше да стреля. Два и половина метровият гигант погледна без да бърза, лежащия човек, който стискаше още своето оръжие, обърна се и сгъна леко крака, канейки се да скочи обратно там, откъдето беше дошъл, но Пиркс, неудобно, странично, стреля в него — искаше само да му подсече краката, но лакътят му трепна, когато дърпаше спусъка, и пламтящият нож разпра гиганта от горе до долу; така че вече като маса нажежено желязо рухна на дъното на свлачището.

* * *

Екипажът на унищожения транспортър се измъкна от него невредим — дори без изгаряния — и Пиркс разбра, наистина много по-късно, че са стреляли по него, защото изобщо не се забелязали Сетавъра, тъмен на тъмния фон на урвата. Неопитният мерач дори не обърна внимание, че силуетът, който взема на мушката, има светлия цвят на алуминиев скафандър. Пиркс беше почти сигурен, че нямаше да преживее следващия изстрел. Спаси го Сетавъра — но дали си даваше сметка за това? Мисълта му много пъти се връщаше към тези няколко последни секунди и всеки път засилваше убеждението му, че онзи се намираше на място, от което можеше да прецени кой е истинската цел на далечния огън. Означаваше ли, че е искал да го предпази. Никой не беше в състояние да му отговори. Интелектрониците смятаха всичко за „стечение на обстоятелствата“ — никой не можеше да аргументира подобно голословно твърдение. Нищо подобно не бяха срещали досега, специалната литература не беше отбелязала такива случаи. Всички признаха, че Пиркс е действувал така, както е трябвало да действува — но това не му стигаше. За дълги години в паметта му остана картината на откъслечните мигове, когато се докосна до смъртта и оцеля само за да не разбере никога цялата истина — с горчивото съзнание, че по начин колкото коварен, толкова и подъл беше убил, с удар в гърба, своя спасител.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.